

ОСНОВИ СЕРТИФІКАЦІЇ

Сертифікація тісно пов'язана із стандартизацією. Коли виробник продукції вперше почав стверджувати, що вона відповідає вимогам загальноприйнятого стандарту, то тим самим уже зародилась найпростіша форма сертифікації. Клеймування, включення в перелік або похвала продукції, видача клейма чи сертифікату для підтвердження відповідності стандарту - все це входить в загальне поняття сертифікації.

З розвитком загальноторговельних і економічних відносин, науки і техніки виявилась необхідність об'єктивних випробувань виробів, не залежних як від виробника, так і споживача продукції, тобто третьою стороною, що гарантувало відповідність виробу певним вимогам якості. Так з'явилась сертифікація в сучасному розумінні цього слова.

Предмет, об'єкт і завдання сертифікації

Сертифікація - процедура, за допомогою якої третя сторона дає письмову гарантію, що продукція, процес чи послуга відповідають заданим вимогам. Сертифікація - це гарантія, що виріб або товар відповідає відповідним вимогам і має задану якість.

Предмет сертифікації - якість продукції, процесу, послуги і систем якості.

Об'єкт сертифікації - продукція, процес, послуга, система, організація, підприємство, лабораторія,

В наш час сертифікація стала одним із важливих механізмів управління якістю, який дає можливість об'єктивно оцінити продукцію, надати споживачу підтвердження її безпеки, забезпечити контроль за відповідністю продукції вимогам екологічної чистоти, а також підвищити її конкурентоздатність.

В дальньому зарубіжжі безпека продукції для людини і навколишнього середовища давно підтверджується сертифікацією і, хоча вартість її значна, виробник змушений одержувати сертифікат для того, щоб

мати ринок збуту і уникнути втрат продажу своєї продукції. А втрати ці значні: за даними торгово-промислової палати вони досягають 25 % від обсягу реалізації. А в окремих випадках бувають і вищі. Так, наприклад, завод бурильних труб до сертифікації продавав їх за ціною до 600 доларів за тонну, а після сертифікації - від 900 до 1600 доларів - в залежності від типорозміру.

Мета сертифікації:

- підтвердження показників характеристик та властивостей продукції, процесів, послуг на підставі випробувань;
- підтвердження відповідності даної продукції, процесу або послуги обов'язковим вимогам стандарту.

Завдання сертифікації:

- контроль і технічний нагляд за виробництвом сертифікованої продукції;
- експертиза нормативних документів на сертифіковану продукцію;
- атестація і акредитація органів з сертифікації продукції, систем якості;
- визнання зарубіжних сертифікацій.

Значення сертифікації:

- сертифікація є найважливішим механізмом управління якістю;
- сертифікація забезпечує відповідність продукції вимогам екологічної чистоти;
- сертифікація гарантує безпеку виробництва продукції для людини і навколишнього середовища;
- сертифікація сприяє підвищенню конкурентоздатності продукції.

Види сертифікації:

Сертифікація буває обов'язковою і добровільною. **Обов'язкова сертифікація** - підтвердження уповноваженим на те органом відповідності даної продукції, процесу або послуги обов'язковим вимогам стандарту.

Добровільна сертифікація - сертифікація, яка проводиться на добровільній основі за ініціативою виробника (виконавця), продавця або споживача продукції.

Обов'язкова сертифікація в Україні, як і в зарубіжних країнах, насамперед розповсюджується на споживчі товари і підтверджує їх безпеку та екологічність. Як вже відмічалось раніше, продукція, що належить обов'язковій сертифікації, включається в офіційний перелік, який є важливим документом для всіх зацікавлених в сертифікації:

- споживачі розглядають перелік як джерело інформації про гарантію своїх прав на придбання безпечних товарів, на вибір їх серед аналогів, що є у продажу;
- торгові організації отримують можливість обґрунтованого вибору при розміщенні замовлень;
- виробники, орієнтуючись на перелік, можуть своєчасно підготуватись до проведення сертифікації на своєму підприємстві;
- митні органи отримують відомості про об'єкти обов'язкового контролю при ввозі товарів на територію України;
- сертифікаційні органи разом з номенклатурою товарів отримують можливість своєчасного забезпечення свого фонду нормативними документами необхідних стандартів;
- контролюючі органи можуть підготуватись до інспекційного контролю сертифікованої продукції, скласти плани та графіки робіт;
- технічні комітети з стандартизації, завдяки цій інформації, визначають об'єкти для стандартизації методів випробувань і установаження обов'язкових для сертифікації вимог на конкретні види продукції.

На основі Закону "Про захист прав споживачів" Держстандарт України, як національний орган з сертифікації споживчих товарів, встановив номенклатуру товарів, що підлягають обов'язковій сертифікації і включив у неї більш 70 видів продукції і деякі види послуг. Серед них: сільськогосподарська і харчова продукція, товари побутової хімії, вироби текстильної і легкої промисловості, електропобутові прилади і радіоелектронна апаратура, медична техніка і прилади, автотранспортні засоби, спортивна і мисливська зброя, побутові нагрівальні прилади, побутова техніка.

В якості критеріїв для включення товару в цей перелік були вибрані потенційна загроза для використання, наявність умов безпеки в нормативному документі на товар, масовість використання, ступінь ризику (загрози) життю і здоров'ю людини. Перелік щороку поновлюється і доповнюється в міру прийняття нових законодавчих актів в області охорони здоров'я і захисту інтересів споживачів. Зміни в перелік можуть бути внесені й іншими органами державного управління, що уповноважені створювати системи сертифікації. На основі їх пропозиції Держстандарт як координуючий обов'язкову сертифікацію, та такий, що проводить державну політику в цій області, складає загальний перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації.

Перелік розповсюджується і на продукцію, що імпортується, про що проінформовані відповідними каналами офіційні органи зарубіжних країн.

Добровільна сертифікація проводиться на відповідність тим нормативним документам, котрі пропонує замовник. Це може бути і стандарт будь-якої зарубіжної країни, що дуже важливо для вітчизняних підприємств-експортерів. Інше направлення сприяє розвитку експорту - допомога експортерам у підготовці продукції до сертифікації за кордоном. Уже вироблена певна процедура. Вся робота, що необхідна в процедурі сертифікації, крім заключного етапу, здійснюється силами системи, а на

кінцевий етап запрошується представник зарубіжної сертифікаційної фірми, яка й видає сертифікат, поки більш такий, що призначається покупцям, ніж сертифікат України. Таку практику вважають корисною як у плані зниження затрат, що були необхідні при повному об'ємі сертифікації за кордоном, так і в плані набуття довіри закордонних партнерів і вигідних умов для замовника.

Друга область сертифікації - системи забезпечення якості на підприємствах, підтвердження відповідності товару, що бере участь у торгах, вимогам нормативного документа, що пропонується замовником. Сертифікації в цій системі належать: нафта, вугілля, лісоматеріали, папір, картон, будівельні матеріали, зернові культури, м'ясо, м'ясопродукти. Процедура сертифікації включає випробування зразків товару, атестацію виробництва і персоналу, сертифікацію систем забезпечення якості.

Крім сертифікації товарів і систем пропонуються інші послуги: забезпечення учасників торгів інформацією про якість товарів, про вимоги стандартів до них і форми сертифікатів, консультації продавців та брокерів з ефективного використання сертифікації, організації випробувань продукції. Вигоди від сертифікації біржових товарів отримує як біржа, так і всі учасники торгів: біржа - впевненість в якості товарів, що пропонуються; продавець - у можливості обґрунтовано підвищити початкову ціну; покупець - гарантію від невідповідної якості продукту, що придбається.

Крім того, гармонізація біржової торгівлі з міжнародними правилами приверне більше закордонних партнерів.

Значення добровільної сертифікації обумовлено її широкими можливостями по підтвердженню відповідності тим вимогам, котрі цікавлять споживача і заявлені замовником сертифікації. Добровільна сертифікація не тільки задовольняє потребу внутрішнього ринку, але й використовується для продукції, що експортується, або перспективної для

експорту. В таких випадках добровільна сертифікація в рамках контракту купівлі - продажу набуває обов'язковий характер.

Системи добровільної сертифікації створені за ініціативою різних асоціацій, союзів, акціонерних товариств та інших юридичних осіб, яким законом не заборонено займатися цією діяльністю. Не дивлячись на те, що в законодавстві немає суворих обмежень відносно до добровільної сертифікації і це надає системам право роботи за своїми правилами, добровільна сертифікація ґрунтується на дотримванні міжнародних принципів, що рекомендує своєрідний кодекс добровільної сертифікації. До цих принципів відносяться наступні положення:

- В системі добровільної сертифікації повинні бути визначені правила і процедури, про які інформуються замовники.
- Об'єкти сертифікації і їх характеристики, котрі може підтвердити дана система, повинні чітко обумовлюватися з вказанням конкретних нормативних документів. Нормативні документи, що пропонуються замовником, приймаються при умові їх придатності для сертифікації.
- Процедури сертифікації слід належним чином документувати, що особливо важливо для випадків апеляції.
- Будь-яка система добровільної сертифікації вправі встановлювати свою форму сертифікату і свій знак відповідності. Сертифікат повинен мати всі загальноприйняті реквізити, а знак - володіти патентною чистотою. Питання про передачу повноважень органу з сертифікації іншим учасникам системи (наприклад, випробувальної лабораторії) повинен бути відображений в правилах системи.